

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА КОМПАРАТИВІСТИКИ

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ ТА РИСИ СЛОВЕСНОСТІ

Електронні методичні вказівки для підготовки
до аудиторних занять
для студентів 1-го курсу очної та заочної форм навчання
філологічного факультету
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

ОДЕСА
Астропринт

2023

УДК 808.5(072) К906

Укладач:

Т. М. Шевченко, д. філол. н., професор,
завідувач кафедри української літератури та компаративістики Одеського
національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

В. Б. Мусій, д. філол. н., професор,
професор кафедри української літератури та компаративістики Одеського
національного університету імені І. І. Мечникова;
М. Г. Якубовська, к. філол. н., доц., доцент кафедри інформаційної діяльності
та медіа-комунікацій Національного університету «Одеська політехніка»

*Рекомендовано до друку
вченою радою філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова
(протокол № 7 від 29 травня 2023 року)*

К906 **Культурно-історичні епохи та риси словесності** [Електронний
ресурс] : електронні методичні вказівки для підготовки до аудиторних
занять студентів очної та заочної форм навчання філологічного фа-
культету другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література /
упоряд. Т. М. Шевченко. — Одеса : Астропринт, 2023. — 24 с. —
0,4 МБ.

*Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з
курсу «Культурно-історичні епохи та риси словесності». Передбачено тематику
лекційних і практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, зразки
тестових завдань, рекомендований список основної і додаткової літератури.*

Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 808.5(072)

ЗМІСТ

Загальні відомості.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	7
Тематика лекцій.....	9
Тематика практичних занять.....	14
Зразки тестів для перевірки знань.....	17
Питання для перевірки знань.....	21
Рекомендована література.....	22

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Курс «Культурно-історичні епохи та риси словесності» для студентів філологічного факультету є вагомим чинником формування в їх свідомості цілісної картини зв'язків між українським літературним процесом, творчістю окремих визначних письменників і системною специфікою історико-культурного розвитку України в цілому.

Мета курсу – розкрити динаміку літературного процесу від давнини до сучасності, а також розкрити сутність української словесності як системного явища.

Завдання курсу:

- дати студентам систематичні знання динаміки літературного процесу від давнини до сучасності в контексті культурно-історичних епох;
- розкрити специфіку української літератури як системного явища;
- простежити основні етапи її розвитку й становлення;
- висвітлити найбільш типові явища і факти літературного процесу кінця від давнини до початку ХХІ ст.;
- опанувати найбільш вагомі праці українського літературознавства, що відображають його системний характер;
- розкрити зв'язок української літератури як системного явища з історичним та духовним буттям народу.
- розкрити найважливіші явища літературного процесу від давнини до сучасності з погляду системно-типологічного, історичного, семіотичного, поетологічного, культурологічного та ін. підходів.

Після закінчення курсу студенти повинні знати:

- провідні тенденції літератури від давнини до наших днів;
- стильову карту літературної доби;
- жанрові особливості літератури в різні культурно-історичні періоди;
- загальні риси творчості найкращих репрезентантів окреслених періодів;
- літературознавчий корпус текстів, що віддзеркалюють українську словесність як системне явище.

повинні вміти:

- розрізняти культурно-історичні епохи, знати прикмети кожної з них у конкретиці та розмаїтті;
- вміти здійснювати літературознавчу ідентифікацію явищ окремих національних літератур і української літератури зокрема в системі

категорій тип літератури, тип літературної свідомості, літературний метод і напрям, літературний стиль і стильова тенденція;

- знати концепцію Д. Чижевського про культурно-історичні епохи як конструювання та структурування історії на засадах культурної і стильової цілісності;
- формувати уявлення про сильні і слабкі сторони лінійно-еволюційної концепції літературного процесу;
- усвідомлювати важливість і наукову перспективність культурологічних досліджень літературного матеріалу;
- усвідомлювати системний характер української словесності;
- інтерпретувати літературознавчий корпус текстів, що віддзеркалюють українську словесність як системне явище.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теорія культурно-історичних епох Д. Чижевського. Конструювання і структурування історії на засадах культурної і стильової цілісності. Вивчення історико-філософського матеріалу як системи. Роз'яснення зв'язків між епохами. Вивчення важливості хронології: зміст часу є значно ширшим за хронологічний час. Обґрунтування концепту культурно-історичної епохи як ідеального поняття-маркера для конструювання та представлення простору культури як певного діапазону стилів. Хвилеподібна теорія розвитку культури. Роль перехідних або межових стильових формацій.

Тема 2. Література в контексті античності. Міфологія як база античного мистецтва. Категорії міра, розміреність, симетрія, ритм, гармонія в мистецтві античності. Естетичний ідеал античності. Література періоду античності. Міфологія як універсальний засіб для розширення вічних соціальних і психологічних проблем. Культурне значення античності.

Тема 3. Література в контексті Середньовіччя. Християнство як ідеологічне підґрунтя середньовічної літератури. Уява про подвійну природу людського ества. Стан і людина Середньовіччя. Середньовічна література як відображення впорядкованого світу. Жанри середньовічної літератури («слова», повчання, житійна та агіографічна література, притчі, апокрифи, хроніки, літописи).

Тема 4. Епоха, менталітет і літературний стиль бароко. Українське бароко. Ідейні та естетичні засади культури бароко. Утвердження бароко як визначальної світоглядної позиції доби. Українське та західноєвропейське бароко – загальне й особливе. Барокове світовідчуття й світобачення. Своєрідність формування українського (козацького) бароко. Розвиток освіти і науки. «Золота доба» Києво-Могилянської академії. Література, усна народна творчість, музика і театр епохи бароко. Творчість М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. Бароко в архітектурі і живописі України. Школи іконопису. Український портретний живопис. Своєрідність українського бароко в загальноєвропейському контексті.

Тема 5. Класицизм як метод, літературний напрям і стиль Просвітництва. Раціоналізм, історичний оптимізм, сцієнтизм як ознаки епохи Просвітництва. Вирішальна роль суспільного та природного середовища як формування особистості, яка людина робить поганою чи доброю. Класицизм як художня система. Центральні категорії естетики класицизму: розум, зразок і смак. Літературні жанри епохи класицизму («високі» і «низькі») жанри.

Тема 6. Сентименталізм як літературний метод і стиль. Аксіологія і поетика сентименталізму. Естетичний ідеал сентименталістів. Зв'язок сентименталістів з епохою просвітництва. Жанри літератури сентименталізму («сльозна драма», «сльозна комедія»). Сентименталізм в українській літературі.

Тема 7. Романтизм як епоха, метод, літературний напрям, стиль і тип літературної свідомості. Інтерес романтиків до історії та національної культури. Центральний конфлікт у творчості романтиків – конфлікт між мрією і реальністю. Стихія романтичного (ідеального, суб'єктивного, «чуттєвого»). Концепція

«двосвіту», зумовлена суперечностями між ідеалом і життям. Поняття романтичного героя. Жанри літератури епохи романтизму.

Тема 8. Реалізм як провідний напрям і панівний метод у літературі ХХ ст. Соціально-історичні передумови формування реалізму. Наукові і філософські передумови розвитку реалізму. Естетичні передумови становлення критичного реалізму. Історія терміна «реалізм». Основні риси критичного реалізму. Етапи розвитку реалізму ХІХ століття. Соціальне середовище і особистість за часів реалізму. Народність, тенденційність як прикмети реалістичної літератури.

Тема 9. Кінець ХІХ-початок ХХ ст. як епоха модернізму. Модернізм у культурі Західної Європи. Особливості модернізму в Україні. Культура «межі століть» – к. ХІХ- поч. ХХст. Ціннісні орієнтири сучасної світової культури. Модернізм як номінація епохи, як літературний напрям, як тип літератури і мистецтва, як тип літературної свідомості. Поняття декаданс, модернізм, авангард. Риси модернізму (увага до внутрішнього світу особистості, орієнтація на вічні закони буття, пріоритет творчої інтуїції, розуміння літератури як вагомої галузі знання, схильність до містицизму, актуалізація особливої системи формальних засобів в мистецтві, актуалізація в літературі шару архетипічних мотивів і образів, створення нової художньої реальності).

Тема 10. Соціалістичний реалізм як метод і напрям української літератури. Ознаки соцреалізму як напрям: правдиве зображення дійсності в її революційному розвитку, комуністична ідейність, партійність і народність, поєднання історичної конкретності образів з пафосом героїки і романтики. Соцреалізм в українській літературі.

Тема 11. Постмодерн як епоха. Постмодерністський тип літературної свідомості. Тлумачення поняття «постмодернізм». Філософські засади явища постмодернізму. Термінологічний словник до теми. Типологічні риси постмодерністського художнього тексту. Сутнісні риси постмодернізму: хаосмос, ризома, симулякр, скриптор. Типологічні риси постмодерністського тексту: інтертекстуальність та іронічний пафос.

Змістовий модуль 2

Риси української словесності як системи

Тема 12. Поняття системи в літературі. Українська словесність як система. Система як теорія, класифікація, метод практичної діяльності, спосіб організації мислительної діяльності, сукупність об'єктів природи, властивість суспільства, сукупність устоїв і норм життя, закономірність, конструкційний принцип. Поняття словесності. Словесність як художня література та усна народна творчість, а також сукупність творів літератури й фольклору певного народу: словесність як філологічні науки (лінгвістика, стилістика, літературознавство тощо). Українська словесність як система.

Тема 13. Огляд праць П. Куліша про українську словесність. «Об украинском альманахе, под заглавием “Хата”, «Цель и характер украинского литературно-политического журнала “Хата”, «Передне слово до громади. Погляд на українську словесність», «Слово од издателя», «Передмова до Граматки»,

«Слово до письменних», «Об изданіи украинского словаря», «Простонародность в украинской словесности», «Двімови, книжня і народня», «Погляд на усну словесність українську. Попереднє слівце».

Тема 14. Огляд праці М. Потебні «Думка і мова» (фрагменти). Теорія О. Потебні як перша спроба у вітчизняній науці про літературу розробки на науковому рівні проблеми психології творчості. Сила “внутрішньої форми”, тобт безперервний “невичерпний” рух можливостей змістової категорії твору. Здатність формування нових тлумачень тексту в теорії О. Потебні. Н. М. Шляхова про теорію словесної творчості О. О. Потебні в контексті літературно-критичної думки ХХ століття.

Тема 15. Огляд праці М. Драгоманова «Малороссия в ее словесности». М. Драгоманов про фольклорні пам'ятки та літературний процес ХІХ ст. Погляди вченого на процес формування та розвиток давньоукраїнського красного письменства. Погляди вченого як історика і політичного діяча на українську літературу в контексті політичних проблем.

Тема 16. І. Франко про українську словесність як системне явище. Франкова критика методів навчання літератури в школі та університеті. Спогади сучасників та учнів Івана Франка про його дидактичні вимоги. Іван Франко про методичний арсенал та інструментарій словесника. Лекторська майстерність та універсалізм. Історія Франкової габілітації. Франкова методологія аналізу художнього тексту.

Тема 17. Огляд праці М. Грушевського «Історія української літератури». Погляди М. Грушевського на системний характер української словесності. Давня українська література в інтерпретації М. Грушевського

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Теорія культурно-історичних епох Д. Чижевського.

1. Конструювання і структурування історії на засадах культурної і стильової цілісності.
2. Вивчення історико-філософського матеріалу як системи.
3. Роз'яснення зв'язків між епохами.
4. Вивчення важливості хронології: зміст часу є значно ширшим за хронологічний час.
5. Обґрунтування концепту культурно-історичної епохи як ідеального поняття-маркера для конструювання та представлення простору культури як певного діапазону стилів.
6. Хвилеподібна теорія розвитку культури. Роль перехідних або межових стильових формацій.

Лекція 2. Література в контексті античності.

1. Міфологія як база античного мистецтва.
2. Категорії міра, розміреність, симетрія, ритм, гармонія в мистецтві античності.
3. Естетичний ідеал античності.
4. Література періоду античності.
5. Міфологія як універсальний засіб для розширення вічних соціальних і психологічних проблем. Культурне значення античності.

Лекція 3. Література в контексті Середньовіччя.

1. Християнство як ідеологічне підґрунтя середньовічної літератури.
2. Уява про подвійну природу людського єства.
3. Стан і людина Середньовіччя.
4. Середньовічна література як відображення впорядкованого світу.
5. Жанри середньовічної літератури («слова», повчання, житійна та агіографічна література, притчі, апокрифи, хроніки, літописи).

Лекція 4. Епоха, менталітет і літературний стиль бароко.

1. Українське бароко.
2. Ідейні та естетичні засади культури бароко.
3. Утвердження бароко як визначальної світоглядної позиції доби.
4. Українське та західноєвропейське бароко – загальне й особливе.
5. Барокове світовідчуття й світобачення.
6. Своєрідність формування українського (козацького) бароко.
7. Розвиток освіти і науки.
8. «Золота доба» Києво-Могилянської академії.
9. Література, усна народна творчість, музика і театр епохи бароко.
10. Творчість М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського.
11. Бароко в архітектурі і живописі України.

12. Школи іконопису. Український портретний живопис. Своєрідність українського бароко в загальноєвропейському контексті.

Лекція 5. Класицизм як метод, літературний напрям і стиль Просвітництва.

1. Раціоналізм, історичний оптимізм, сциєнтизм як ознаки епохи Просвітництва.
2. Вирішальна роль суспільного та природного середовища як формування особистості, яка людина робить поганою чи доброю.
3. Класицизм як художня система.
4. Центральні категорії естетики класицизму: розум, зразок і смак. Літературні жанри епохи класицизму («високі» і «низькі») жанри.

Лекція 6. Сентименталізм як літературний метод і стиль.

1. Аксіологія і поетика сентименталізму.
2. Естетичний ідеал сентименталістів.
3. Зв'язок сентименталістів з епохою просвітництва.
4. Жанри літератури сентименталізму («сльозна драма», «сльозна комедія»).
5. Сентименталізм в українській літературі.

Лекція 7. Романтизм як епоха, метод, літературний напрям, стиль і тип літературної свідомості.

1. Інтерес романтиків до історії та національної культури.
2. Центральний конфлікт у творчості романтиків – конфлікт між мрією і реальністю.
3. Стихія романтичного (ідеального, суб'єктивного, «чуттєвого»).
4. Концепція «двосвіту», зумовлена суперечностями між ідеалом і життям.
5. Поняття романтичного героя. Жанри літератури епохи романтизму.

Лекція 8. Реалізм як провідний напрям і панівний метод у літературі ХХ ст.

1. Соціально-історичні передумови формування реалізму.
2. Наукові і філософські передумови розвитку реалізму.
3. Естетичні передумови становлення критичного реалізму.
4. Історія терміна «реалізм».
5. Основні риси критичного реалізму.
6. Етапи розвитку реалізму ХІХ століття.
7. Соціальне середовище і особистість за часів реалізму. Народність, тенденційність як прикмети реалістичної літератури.

Лекція 9. Кінець XIX-початок XX ст. як епоха модернізму.

1. Модернізм у культурі Західної Європи. Особливості модернізму в Україні. Культура «межі століть» – к. XIX- поч. XXст.
2. Ціннісні орієнтири сучасної світової культури.
3. Модернізм як номінація епохи, як літературний напрям, як тип літератури і мистецтва, як тип літературної свідомості.
4. Поняття декаданс, модернізм, авангард.
5. Риси модернізму (увага до внутрішнього світу особистості, орієнтація на вічні закони буття, пріоритет творчої інтуїції, розуміння літератури як вагомої галузі знання, схильність до містицизму, актуалізація особливої системи формальних засобів в мистецтві, актуалізація в літературі шару архетипічних мотивів і образів, створення нової художньої реальності).

Лекція 10. Соціалістичний реалізм як метод і напрям української літератури.

1. Ознаки соцреалізму як напрям: правдиве зображення дійсності в її революційному розвитку, комуністична ідейність, партійність і народність, поєднання історичної конкретності образів з пафосом героїки і романтики.
2. Соцреалізм в українській літературі.

Лекція 11. Постмодерн як епоха. Постмодерністський тип літературної свідомості.

1. Тлумачення поняття «постмодернізм».
2. Філософські засади явища постмодернізму.
3. Термінологічний словник до теми.
4. Типологічні риси постмодерністського художнього тексту.
5. Сутнісні риси постмодернізму: хаосмос, ризома, симулякр, скриптор.
6. Типологічні риси постмодерністського тексту: інтертекстуальність та іронічний пафос.

Змістовий модуль 2

Риси української словесності як системи

Лекція 12. Поняття системи в літературі. Українська словесність як система.

1. *Система* як теорія, класифікація, метод практичної діяльності, спосіб організації мислительної діяльності, сукупність об'єктів природи, властивість суспільства, сукупність устоїв і норм життя, закономірність, конструкційний принцип.
2. Поняття словесності.

3. *Словесність* як художня література та усна народна творчість, а також сукупність творів літератури й фольклору певного народу: словесність як філологічні науки (лінгвістика, стилістика, літературознавство тощо).
4. Українська словесність як система.

Лекція 13. Огляд праць П. Куліша про українську словесність.

1. «Об украинском альманахе, под заглавием “Хата”»
2. «Цель и характер украинского литературно-политического журнала “Хата”»,
3. «Передне слово до громади. Погляд на українську словесність»
4. «Слово од издателя», «Передмова до Граматки»,
5. «Слово до письменних»,
6. «Об изданіи украинского словаря»,
7. «Простонародность в украинской словесности»,
8. «Дві мови, книжня і народня»,
9. «Погляд на усну словесність українську. Попередне слівце».

Лекція 14. Огляд праці М. Потебні «Думка і мова» (фрагменти).

1. Теорія О. Потебні як перша спроба у вітчизняній науці про літературу розробки на науковому рівні проблеми психології творчості.
2. Сила “внутрішньої форми”, тобт безперервний “невичерпний” рух можливостей змістової категорії твору.
3. Здатність формування нових тлумачень тексту в теорії О. Потебні.
4. Н. М. Шляхова про теорію словесної творчості О. О. Потебні в контексті літературно-критичної думки ХХ століття.

Лекція 15. Огляд праці М. Драгоманова «Малороссия в ее словесности».

1. М. Драгоманов про фольклорні пам’ятки та літературний процес ХІХ ст.
2. Погляди вченого на процес формування та розвиток давньоукраїнського красного письменства.
3. Погляди вченого як історика і політичного діяча на українську літературу в контексті політичних проблем.

Лекція 16. І. Франко про українську словесність як системне явище.

1. Франкова критика методів навчання літератури в школі та університеті.
2. Спогади сучасників та учнів Івана Франка про його дидактичні вимоги.
3. Іван Франко про методичний арсенал та інструментарій словесника.
4. Лекторська майстерність та універсалізм.
5. Історія Франкової габілітації.
6. Франкова методологія аналізу художнього тексту.

Лекція 17. Огляд праці М. Грушевського «Історія української літератури».

1. Погляди М. Грушевського на системний характер української словесності.
2. Давня українська література в інтерпретації М. Грушевського

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1. Бароко в українській літературі XVI-XVII ст. Становлення світсько-риторичного типу літератури (2 год)

1. Виклик нескінченності
2. Етимологія назви
3. Естетика бароко
4. Хронологічні межі епохи
5. Духовність Контрреформації
6. Сарматизм
7. Школа і літературне життя
8. Текст як відображення динаміки життя в добу бароко

Література:

1. Девдюк І. В. Бароко. Класицизм. Просвітництво. Зарубіжна література XVII–XVIII ст. : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2021. 180 с.
2. Єрошкіна О. О. Епоха бароко : навч. посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 123 с.
3. Жаборюк, А. А. Бароко (доба, людина, стиль, художній світ) : посібник з історії світової художньої культури. Одеса : Астропринт, 2015. 208 с.
4. Ісіченко Ігор, Архієпископ. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII-XVIII ст.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Святогорець, 2011. 568 с.

Заняття 2. Літературознавча ідентифікація концепту «класицизм» (2 год)

1. Періодизація.
2. Архітектура і скульптура класицизму.
3. Творчість Пуссена та Давида. Скульптура Е.-М. Фальконе.
4. Розквіт портретного жанру у творчості В. Боровиковського, Д. Левицького.
5. Розвиток мистецтва фарфору-фаянсу.
6. Українська література доби Класицизму.

Література:

1. Девдюк І. В. Бароко. Класицизм. Просвітництво. Зарубіжна література XVII–XVIII ст. : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2021. 180 с.
2. Єрошкіна О. О. Є79 Епоха класицизму : навч. посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Вид. 2-ге, розшир. та допов. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 186 с.

3. Кравченко Я. П. Історія зарубіжної літератури (XVII, XVIII, поч. XIX ст.) : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійних програм «Мова і література (англійська)», «Мова і література (німецька)», «Мова і література (французька)», «Мова і література (іспанська)», «Мова і література (китайська)». Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 108 с.

Заняття 3. Праця О. Потебні «Мова і думка». Огляд основних положень (2 год)

1. Характеристика лінгвістичної спадщини О. Потебні
2. Напрацювання О. Потебні крізь призму розвитку європейської філологічної думки
3. О. Потебня і українське питання
4. О. Потебня про оцінність слова

Література:

1. Козакова Т. В. «Соціально-комунікаційна функція міфу в прадавньому суспільстві у світлі міфологічної концепції О. О. Потебні». URL: Режим доступу: http://www-philology.univer.kharkov.ua/katedras/prof_sites/kazakova/potebnya.pdf (дата звернення 1.05.2023)
2. Коць Т. О. О. Потебня про оцінність слова: проєкція на мовну реальність. Культура слова. 2015. №83. С. 36-43.
3. Левченко Н. М. Герменевтична парадигма О. Потебні як процес сприймання – розуміння – тлумачення. URL: Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/philology/article/view/6664/6160> (дата звернення 1.05.2023)
4. Левчук-Керчук Н. «О. О. Потебня і філософія мови». Режим доступу: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV1_1996/13_levchukkerechuk_n.pdf (дата звернення 1.05.2023)
5. Мех Н. Лінгвофілософська концепція О. О. Потебні й гуманітаристика XIX – XXI століть <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/112527/08-Mekh.pdf?sequence=1> (дата звернення 1.05.2023)
6. Фізер І. Психолінгвістична теорія Олександра Потебні. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. За ред. М. Зубрицької. Львів, 1996. С. 23— 24.
7. Чопик Я. М. «Проблема спільності та відмінності міфологічної, поетичної та наукової мов у творчості О. О. Потебні». http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npkpnu/Fil/2009_18/1_02_Chopyk.pdf (дата звернення 1.05.2023)
8. Шляхова Н. Літературна герменевтика О. Потебні <http://www.dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream> (дата звернення 1.05.2023)

9. Шляхова Н. Теорія словесності О. Потебні в контексті літературно-критичної думки ХХ століття <file:///C:/Users/user/Downloads/128069> (дата звернення 1.05.2023)

Заняття 4. Внесок І. Франка в теорію української словесності як системи (2 год)

1. Іван Франко у творенні української національної ідентичності через словесність
2. Огляд праць І. Франка про українську словесність
3. Аналіз праці І. Франка «Із секретів поетичної творчості»»

Література:

1. Гнатюк М. У пошуках літературознавчої методології (І. Франко, О. Пипін, Г. Брандес). Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича / відп. редактор Микола Крикун, заступник відп. редактора Остап Середа. Львів, 2006–2007 (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць. Вип. 15 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).
2. Гнатюк М. Франкова теорія міждисциплінарного аналізу мистецьких творів. Вісник Львів. ун-ту.– 2008. – (Серія філологічна ; вип. 44 ; ч. 1).
3. Голод Р. Ідеалізм як складник естетичної свідомості Івана Франка// Вісник Прикарпатського університету. Філологія. Вип. 42 – 43. 2014. – 2015. С.80 – 85.
4. Голод Р. Ідеологеми «націоналізм» та «інтернаціоналізм» у системі онтологічних орієнтирів Івана Франка. Іван Франко: «Я єсть пролог...»: матеріали Міжнародного наукового конгресу до 160-річчя від дня народження Івана Франка. Львів, 2019. С. 29 – 41.
5. Голод Р. Позитивізм як світоглядно-філософське підґрунтя творчого методу Івана Франка .Іван Франко: дух, наука, думка, воля: Матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.). – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. – Т.1. – 1160 с. – С. 274 – 285.
6. Голод Р. Росія чи Європа? (До проблеми культурологічного вибору Івана Франка). Укр. літературознавство. Львів, 2016. Вип. 80. С. 10-28.
7. Іван Франко у творенні української національної ідентичності: зб. наук. праць / голов. ред. О. О. Рафальський, П. М. Чернега. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.; Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2016. 400 с.

ЗРАЗКИ ТЕСТІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Історичні періоди, які характеризуються певним рівнем матеріальних, технічних і духовних досягнень це

- А) логіка;
- Б) Культурні епохи;
- В) культура;
- Г) культурні знання

2. Де правильно, у хронологічній послідовності розташовані культурні епохи?

- А) античність, новий час, середні віки, первісне суспільство;
- Б) первісне суспільство, новий час, античність, середні віки;
- В) новий час, первісне суспільство, античність, середні віки;
- Г) історія стародавнього світу, історія середніх віків, нова історія, новітня історія

3. Культурно-історична періодизація – це ...

- А) поділ історії за важливістю та значущістю
- Б) поділ історії на певні періоди, що є історичними етапами суспільного або культурного розвитку країн та народів і характеризуються визначними подіями, явищами або процесами
- В) часові, хронологічні рамки кожного історичного періоду
- Г) тут немає правильної відповіді.

4. На думку Ф. Бекона головними елементами культури є:

- а) школа і архітектура;
- б) релігія і наука;
- в) наука і мистецтво;
- г) архітектура і мистецтво.

5. Ідея, що держава є елементом культури, належить:

- а) Ф. Бекону;
- б) Дж. Локку;
- в) Т. Гоббсу;
- г) Д. Дідро.

6. У кінці XIX ст. тезу про плюралізм національних культур розвинув:

- а) М. Грушевський;
- б) І. Франко;
- в) О. Потебня;

г) М. Хвильовий.

7. Фундатором і головною фігурою французького живопису класицизму можна вважати:

- а) Н. Пуссена;
- б) П. Рубенса;
- в) Рембрандта;
- г) Л. Берніні.

8. Яку будівлю справедливо можна назвати взірцем французького класицизму:

- а) Будинок інвалідів;
- б) Лувр;
- в) Версаль;
- г) Собор Паризької Богоматері.

9. Культурним обличчям епохи нового часу в Європі стали:

- а) безмежна віра;
- б) раціоналізм і наука;
- в) атеїзм;
- г) чуттєво-емоційний досвід.

10. У якому столітті почали формуватися раціональні засади в європейській культурі Нового часу:

- а) XVI ст.
- б) XVII ст.
- в) XVIII ст.
- г) XIX ст.

11. Що в епоху Нового часу вважали рушійною силою суспільного прогресу:

- а) християнство
- б) розвиток знань
- в) протестантизм
- г) атеїзм.

12. У художній літературі Нового часу одним з основних напрямків стає:

- а) реалізм
- б) героїчний епо
- в) апологетика
- г) куртуазний роман

13. Мірилом цінності в Новий час стає:

- а) наслідування християнських цінностей
- б) практична значущість

- в) гедонізм
- г) поміркований евідемонізм.

14. У новочасній Європі знання набуває сили, а його джерелом вважається:

- а) віра
- б) пізнання
- в) дослід;
- г) ритуал.

15. Центром розвитку мистецтва бароко в XVI – XVII ст. був:

- а) Париж;
- б) Ліон;
- в) Рим;
- г) Арагон.

16. Праця «Культурно-історичні епохи» належить перу:

- а) Д. Чижевського
- б) М. Хвильовий
- в) О. Потебня
- г) І. Франко

17. У праці О. Потебні «Думка і мова» йдеться про:

- а) мову як діяльність (energeia) духу, про творення думки мовою.
- б) про те, що в слові – мовленні він виділяє зовнішню форму (артикульований звук), зміст (значення, думку) і внутрішню форму (зображення).
- в) Внутрішня форма слова, за О.О. Потебнею, визначається своєрідністю народної (національної) мови з властивим саме їй способом бачення та самобутнім світосприйняттям.
- г) усі відповіді є правильними.

18. У праці О. Потебні «Думка і мова» НЕ йдеться про:

- а) мову як діяльність (energeia) духу, про творення думки мовою.
- б) про те, що в слові - мовленні він виділяє зовнішню форму (артикульований звук), зміст (значення, думку) і внутрішню форму (зображення).

В) Внутрішня форма слова, за О.О. Потебнею, визначається своєрідністю народної (національної) мови з властивим саме їй способом бачення та самобутнім світосприйняттям.

Г) інтертекстуальність як основу образотворення.

19. Розділ, якого немає в праці «Думка і мова» О. Потебні:

- А) Свідоме винайдення і божественне створення мови
- Б) Беккер і Шлейхер
- В) Уявлення, судження, поняття

Г) Із секретів поетичної творчості

20. Назвіть працю, яка не належить І. Франку

А) «Наука і її взаємини з працюючими класами»,

Б) «Мислі о еволюції в історії людськості»,

В) «Що таке поступ?»

Г) «Україна чи Малоросія?»

ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Теорія культурно-історичних епох Д. Чижевського.
2. Концепт культурно-історичної епохи як ідеального поняття-маркера для конструювання та представлення простору культури як певного діапазону стилів, що своєрідним чином розгортаються, переломлюються й трансформуються в низці сфер історичного буття (за Д. Чижевським).
3. Роль перехідних або межових стильових формацій у хвилеподібній теорії (схемі) представлення культурних стилів (за Д. Чижевським).
4. Література в контексті античності.
5. Література в контексті Середньовіччя.
6. Епоха, менталітет і літературний стиль бароко.
7. Класицизм як метод, літературний напрям і стиль Просвітництва.
8. Сентименталізм як літературний метод і стиль.
9. Романтизм як епоха, метод, літературний напрям, стиль і тип літературної свідомості.
10. Реалізм як провідний напрям і панівний метод у літературі XIX - XX ст.
11. Кінець XIX – початок XX ст. як епоха модернізму.
13. Соцреалізм як метод і напрям української літератури.
14. Постмодерн як епоха.
15. Постмодерністський тип літературної свідомості.
16. Українська словесність як система.
17. Огляд праць П. Куліша про українську словесність.
18. Огляд праці О. Потебні «Думка і мова».
19. Н. Шляхова про теорію словесності творчості О. Потебні в контексті літературно-критичної думки XX ст.
20. І. Франко про українську словесність як системне явище.
21. М. Грушевський і його «Історія української літератури».
22. М. Максимович – дослідник української словесності
23. Літературно-художня антропологія епохи романтизму
24. Українська словесність як система
25. Поняття системи в гуманітаристиці
26. Поняття системи в літературознавстві
27. Внесок І. Франка в теорію української словесності як системи.
28. Поняття системи і структури
29. Бароко в українській літературі XVI-XVII ст. Становлення світсько-літературного типу літератури
30. Літературознавча ідентифікація концепту «класицизм».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодернізм. Київ : Критика, 2013. 344 с.
2. Ковалів Ю. І. Жанрово-стильові модифікації в українській літературі: монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. 191 с.
3. Констанкевич І., Сірук В. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луцьк : Вид-во Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2012. 327 с.
4. Постол А. Постмодернізм як сучасна суспільно-політична реальність. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2010. Вип. 42. С. 69-82.
5. Рарицький О. А. Художньо-документальна проза як метажанр: проблема рецепції та інтерпретації, особливості вияву й функціонування. Слово і Час. 2014. № 11. С. 37–49.
6. Філоненко С. О. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр. Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2011. 432 с.
7. Характеристика основних культурних епох, напрямів, стилів, методів і течій. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrlit.net/lesson/dovidnik/9.html>
8. Харчук Р.Б. Сучасна українська проза: Постмодерний період: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ВЦ«Академія», 2011. 248 с.
9. Цебрій І. Ідейно-художні напрями в культурному житті країн Західної Європи в добу Середньовіччя. Навчальний посібник. Полтава : ПДПУ2014. 38 с.
10. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. Український історичний журнал. 2017. № 2. С. 183-203.

Допоміжна

1. Алексієвець М., Михайло Ю. Постмодернізм і українська культура. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Aleksiievets_Mykola/Postmodernizm_i_ukrainska_kultura.pdf?PHPSESSID=cvhm7iec9oorghp4jqhutrh121
2. Бродюк Ю.М. Історія зарубіжної літератури (від античності до Просвітництва) : навчально-методичний посібник. Переяслав : Домбровська Я. М., 2022. 180 с.
3. Галета О. Історії теорії : поміж поетикою, риторикою й інтерпретацією; Ексцентричне літературознавство : від теорії літератури до літературної антропології. Київ : Смолоскип, 2015. С. 29-58.
4. Гнатюк М. І. Франко і питання теорії літератури. Київ : Академвидав, 2010. 240 с.
5. Драненко Г. Міф як форма сенсу та сенс форми. Міфокритичне прочитання творів Б.-М. Кольтеса. Чернівці : Чернівецький національний

- університет, 2011. 440 с.
6. Іванишин В. П. Нариси з теорії літератури. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 256 с.
 7. Іванишин П. Критика і метакритика як осмислення літературності. Київ : Вид. центр «Академія», 2012. 288 с.
 8. Касперський Е. Літературознавча компаративістика Захід – Схід : основні тенденції розвитку сучасного порівняльного літературознавства : антологія. Наук. ред. Л. Грицик. Донецьк : Ландон-XXI, 2012. С. 103 – 146.
 9. Коробкова Н. К. Художність літератури: проблеми інтермедіальності. Художність літератури: аспекти теорії та історії. За ред. Є. Черноіваненка. Одеса : Астропринт, 2016. С. 144 – 168.
 10. Поліщук Л. Б. Історія зарубіжної літератури. Античність. Середні віки. Відродження : навч.-метод. посібн. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 26 с.
 11. Shevchenko T., Korobkova N., Sliusarenko M. Mega-Essay as an Integrated Format in Modern Literature. Postmodern Openings, 13 (3). P. 358 – 371.
 12. Shevchenko T., Filipenko O., Yakubovska M. “The essays” by Montaigne: postmodernist interpretation. Wisdom. 2021. № 4(20). S. 188-199.

Електронні інформаційні ресурси

1. <https://literarydevices.net/%20Literary%20Devices/>
– словник літературних понять, які допомагають оцінити, інтерпретувати та аналізувати літературний твір.
2. <https://www.textetc.com/missing.html>
– сайт висвітлює питання поетики, літературної теорії та критики.
3. <https://il-journal.com/index.php/journal/issue/view/212>
«Слово і час» – науково-теоретичний журнал академічного літературознавства.
4. Характеристика основних культурних епох, напрямів, стилів, методів і течій <https://ukrlit.net/lesson/dovidnik/9.html>

Навчальне видання

Культурно-історичні епохи та риси словесності

Електронні методичні вказівки для підготовки
до аудиторних занять
для студентів 1-го курсу очної та заочної форм навчання
філологічного факультету
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

Електронне практичне видання

Укладач

Шевченко Тетяна Миколаївна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 30.05.2023. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,4 МБ. Зам. № 445.

Видавець та виготовлювач

Видавництво і друкарня «Астропринт»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373
від 28.05.2003 р.

65091, м. Одеса, вул. Розумовська, 21, Україна

Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17 (048) 7-855-855, e-mail:
astro_print@ukr.net www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua